

Snježana Hozjan

GOVOR KRASA NA OTOKU KRKU (DEKLINACIJA)

U ovom se radu prikazuju glavne morfološke značajke deklinabilnih riječi govora sela Kras na o. Krku. Neke su od njih ostaci staroga jezičnog razvoja i znatno individualiziraju govor u odnosu na druge krčke, srednjočakavske i čakavske govore općenito.

3. MORFOLOŠKI SUSTAV¹

3.1. Deklinacija

3.1.1. Imenice

U kraskom je govoru promjena imenica u skladu s općom situacijom u hrvatskih govora – imenice su određene rodom (m., ž. i s. rod), brojem (sg. i pl.) te padežom (7 padeža).

3.1.1.1. o-OSNOVE

Ovom su deklinacijom obuhvaćene imenice muškoga i srednjega gramatičkog roda.

A) Imenice muškog roda

Deklinacijski obrazac:

	singular	plural
N	-ø/-o/-e	-i/-e
G	-a	-i/-ø
D	-u	-on/-en
A	-ø/=G	=N
V	-u/-e/-o	=N
L	=D/-i	-ih
I	-on/-en	-i

¹ Ovaj je rad tematski i strukturni nastavak članka iste autorice: *Fonološki prikaz mjesnoga govora Krasa (reprezentanta dobrinjskoga govornog tipa)*, Rasprave Zavoda za jezik 16 (1990), Zagreb 1990, str. 45–66. Uvodne napomene te podatke o tome selu općenito usp. tamo. U ovome se radu govori o morfologiji deklinabilnih riječi. Morfologiju glagola obuhvatit će drugo istraživanje.

N sg.: Nastavke² -o, -e imaju hipokoristična osobna imena tipa *Miko, Jùbo, Fràne, Ive, Père, Tòne*, a nulti je nastavak u svih ostalih imenica kojima osnova završava suglasnikom (to može biti svaki fonem koji ulazi u suglasnički sustav kraskoga govora³): *bòb, lonòc, čaràč, črvič, bròd, škàf, snìg, stràh, češòj, prèšik, postòl, dìm, blàgdòn, somònj, konòp, vètòr, pòs, mejàš, vřt, pokròv, láz, mùž* itd.

A sg.: Realizacija je ovisna o tome označuje li imenica što živo (-a; A=G) ili neživo (-ø; A=N).

V sg.: Nastavak -u imaju imenice kojima osnova završava palatalom (*tìcu, mùžu, konjù*), a nastavak -e dolazi u imenica koje na završetku osnove imaju tvrdi suglasnik (*Antòne, Osìpe, čoviče, mìšèče, tovàre*). U hipokoristika je V=N. Vokativ imenice *otàc* ne rabi se; njega u komunikaciji zamjenjuje *V sg.* nepotvrđene imenice **čaca: čáco*.

L sg.: Uz dominantan nastavak -u, ujednačen prema *D sg.*, alternanta -i ostvaruje se u sintaktičnim svezama kojima se označava mjesto ili vrijeme (*na málon Poklòndiči, na cimènti, po vřti, o Mesopùsti, na Kràsi*).

I sg., D pl.: Alternante nastavaka u ovim padežima zavise od suglasnika na kraju osnove: ako je to nenepčani suglasnik, slijedi nastavak -on, a ako je nepčani, dolazi -en (*klàncèn, tēlčičèn, češjèn, ognjèn, mùžen*).

NAV pl.: Razlika je u nastavku prema tome prethodi li mu nepčani ili nenepčani suglasnik te radi li se o ljudskom biću ili pak o kojem drugom živom biću ili stvari. Nastavkom -e završavaju imenice koje na početku osnove imaju palatal⁴ a ne imenuju ljudska bića (*lòncè, soščè, tēlcè, òbrùce, kjūčè, tīčiče, črviče, nožiče, češjè, metjè, konjè, somnjè, kostànje, lemèše, pòžè*). Tip imenica (i apelativi i etnici) koje su se u ishodišnom jeziku tvorile sufiksom -(j)anin, a ovdje redovito neproširenim sufiksom -(j)an, u ovom padežu također ima nastavak -e (*selàne, kršćàne, Kràsane, Boščàne, Omišjane*). Nastavak -i je u imenica kojima osnova završava nepalatalom ili u onih kojima je osnova palatalna a označuju ljudska bića (*bròdi, postoli, dani, spòmeniki; lažljivci, kovàči, mladīci, Linàrdi-či⁵, mùži*).

² Kriterij za odabir terminologije koja se rabi u ovome radu bila je jezična razina na kojoj se istražuje. Kako se ovdje govori o oblicima riječi, tj. o morfoloziji, koristi se tradicionalni termin *nastavak* (i ostali s njemu odgovarajuće razine). Termini *nastavačni/gramatički morfem* te *alomorflalternanta nastavačnog (lgramatičkog) morfema* pripadaju morfolozskoj analizi.

³ Vidi: S. Hozjan, n.dj., str. 56. To su u odnosu na suvremeni književni hrvatski jezik svi izuzev zvučnih afrikata /ʒ/ i /ʒ/ te fonema /ʎ/.

⁴ Sudeći po morfolozškim pozicijama koje pokazuju suodnos suglasnika c i samoglasnika iza njega, suglasnik c u govoru Krasa pripada redu palatalnih suglasnika, za koje vrijede distribucijska ograničenja samoglasnicima koji slijede iza njih. Takvo je ponašanje suglasnika c u ovom govoru sustavno odraženo upravo u morfoloziji, odnosno u morfoloziji. Stoga se u ovom članku u svakoj formulaciji koja se odnosi na palatalni suglasnik na početku osnove podrazumijeva i suglasnik c.

⁵ Toponim je patronim, kao i mnogi drugi na Krku, osobito u njegovu zapadnom dijelu, i indeklinabilan je.

G pl.: Prema građi prikupljenoj za ovo istraživanje nije uočljivo pravilo raspodjele dvojakih nastavaka *-i* i *-ø*. Prisutna su kolebanja ne samo unutar istih kategorija riječi već se i u istih riječi mogu ostvariti obje mogućnosti: *grādī/gradi, brōdī, postōlī, spōmenīkī, kāvranī, pōpī, nōžī, kjūčī, vōlī, (četrdesēt) dān, (šest) korāk, obrūč, sūsēd, kozlīčī/kozlīč, rukāvī/rukāv, lōncī/lonāc, prāščī/prāsāc, pjātī/pjāt*⁶. U imenica s nepostojanim *a* ono se u ovom padežu redovito umeće: *otāc, ogānj* (G sg *ocā, ognjā*).

Po ovom se obrascu dekliniraju i imenice: *vlās, glād, zvōn, vēcēr, topōl* (=topola).

NA pl. imenica s krajnjim *-un, -uk, -ok, -oc*, npr. *dr̥mūn, bōk, klobūk, dūbōc*, uobičajeno se tvori nastavkom *-a*: *dr̥mūna, kantūna, pirūna, botūna, bōka, Potōka, klobūka, pīska* (N sg. *pīsōk*), *dūfca/dūpca, Dōlca/Dōca* itd. Kad su topónimo, imenice funkcioniraju u sustavu kao pluralia tantum, a deklinacija općih imenica, osim u NA pl, slijedi pluralnu paradigmu ove deklinacije.⁷

U imenice *dōž* (=kiša) u svim se padežima obaju brojeva ispred nastavka ostvaruje *-j-* (<d): G sg. *dožjā*, N pl. *dožjē*.

Imenice *gospodīn* i *čovīk* nemaju pluralne oblike i mijenjaju se po ovom obrascu u singularu.

Imenica *jūdi* sklanja se po pluralnoj paradigmi ove deklinacije, s time da u D pl. ostvaruje nastavak koji inače slijedi iza palatala: *jūden*.

U kraskom govoru imenica *brāt* ima množinu: *Njegōvīh brātī nī bīlo dōma* (N pl. *brātī*).

B) Imenice srednjeg roda

Deklinacijski obrazac:

	singular	plural
N	-o/-e/-i/-ø	-a
G	-a	-ø
D	-u	-on/-en
A	=N	=N
V	=N	=N
L	=D/-i	-ih
I	-on/-en	-i

NAV sg.: U imenica nepalatalnih osnova ostvaruje se nastavak *-o* (*ōko, drvō, lēto, selō, vīnō, blāgo, kolēno, jīdro, šīto, želēzo, jēzero* itd.), a nastavak *-e* u onih imenica kojima osnova završava palatalnim suglasnikom (*ognjīšće, pōje*,

⁶ Ostvaraj nastavka *-ø* i *-i* ovisi možda o kontekstu, a možda se radi i o slobodnim varijantama, ali za konačni zaključak potrebno je temeljitije istraživanje u tome smislu.

⁷ O ovoj pojavi vidi i: Ive Jelenović, *Mikrotoponimija dobrinjskoga područja na otoku Krku*, Hrvatski dijalektološki zbornik 3, Zagreb 1973, str. 161 i 188.

sônce, ličè itd.) te u imenice *môre*. Nastavak *-i* (<**ĥje*) imaju zbirne imenice (*pêrĭ, grozdôvĭ, tĕrĭ, kamenĭ, tĕrsĭ*), glagolske imenice (*kûhanĭ, spânĭ, prošcĕntĭ, kršcĕnĭ* itd.) te neke opće imenice (*ûlĭ, zelĭ, prôčĕlĭ, protulĕtjĭ*). Uz morfološke alternante *-e* i *-o* neke kategorije imenica mogu imati uporedo i stariji nastavak *-i*: *zdrâujĕ/zdrâujĭ, vesĕl'jĕ/vesĕl'jĭ, bogâstvô/bogâstvĭ, nâslestvô:prokjĕstvĭ*. Nastavak *-ø* imaju imenice kojima je u ovim padežima osnova neproširena, a u ostalima se ona proširuje suglasnikom *-n-* (*râme, brĭme, slĭme, vrĭme*: G sg. *râmena, brĭmena, slĭmena, vrĭmena*) ili *-t-* (*dîtĕ*: G sg. *ditĕta*).

L sg.: Kao i u imenica m.r., varijanta *-i* ostvaruje se u sintaktičkim svezama kojima se označava mjesto ili vrijeme: *v lĕti, na jenôn mĕsti, na Rosopâsni*.

Imenice s nepostojanim *a*, kao npr. *lebrô, stâblô*, umeću ga u G pl.: *lebâr, stabâl*.

Imenice *ôko* i *ûho* mijenjaju se po ovom obrascu u singularu, a plural tvore prema starim dualnim oblicima *i*-deklinacije:

N	ôči	ûši
G	očûj	ušûj
D	očĭma	ušĭma
A	ôči	ûši
V	ôči	ûši
L	očûjih	ušûjih
I	očĭma	ušĭma

Prema pluralnoj paradigmi deklinacije imenica srednjeg roda sklanjaju se pluralia tantum: *plûća, plečâ, ûsta, vrâta, nĕdra, komôjstra, klišća, krosnâ* itd. (G pl. *plûć, pleč, vrât, komôjstâr, krôsân* itd.).

U kraskom je govoru imenica *jâboko* srednjeg roda i sklanja se prema ovoj deklinaciji (N pl. *jâboka*, G pl. *jabôk*).

3.1.1.2. *a*-OSNOVE

Po ovoj se promjeni sklanjaju imenice ženskoga gramatičkog roda te neke imenice muškoga prirodnog roda, koje u G sg. imaju nastavak *-e/-i*.

Obrazac promjene:

	singular	plural
N	<i>-a/-e</i>	<i>-e/-i</i>
G	<i>-e/-i</i>	<i>-ø</i>
D	<i>-i</i>	<i>-an</i>
A	<i>-u</i>	<i>=N</i>
V	<i>=N</i>	<i>=N</i>
L	<i>=D</i>	<i>-ah</i>
I	<i>-un</i>	<i>-ami</i>

N sg.: Alternanta *-e* nastavak je u hipokorističnim ženskih imena *Kâte*, *Jêlê*, *Mâre*, *Âne* itd., a nastavak *-a* imaju sve ostale imenice koje se mijenjaju po ovoj paradigmi.

G sg., *NAV pl.*: Nastavak *-e* imaju imenice s osnovom na palatal: *ovcâ*, *divôjčica*, *mamîca*, *kûčca*, *urîčca*, *Marîja*, *postîja*, *stomânja*, *dûšâ*, *mâša*, *kôkoša*, *kôža*, *mâža* itd. Nastavak *-i* ima velik broj imenica ženskoga gramatičkog roda s dočetnim nepalatalom u osnovi: *dôška*, *dobâ*, *rûkâ*, *moglâ*, *sôza*, *bohâ*, *kajûga*, *žlêzdâ*, *nevêsta*, *hrânâ*, *bratučêda*, *vičêra*, *pokrîva*, *sobôta*, *kunturâta*, *bânda*, *glâvâ*, *Kâte*, *Jêlê*, *Mâre* itd. Taj nastavak imaju i neke imenice muškoga prirodnog roda kao *bârba*, *pâpa* te augmentativi i pejorativi kao, npr., *čovîčina*, *lan-cunîna*, *kapôтина*, *Franîna*.

U imenica sa suglasničkom skupinom na završetku osnove u *G pl.* umeće se *-a-*: *ovâc*, *dosâk*, *sestâr*.

Po singularnoj se paradigmi ove deklinacije mijenjaju zbirne imenice *brâčca* i *dicâ* te imenica *gospodâ/gôspoda* (*G gospodê/gôspodê*), a također i imenica srednjega prirodnog roda *dičîna*.

3.1.1.3. *i*-OSNOVE

Po ovoj se paradigmi dekliniraju imenice ženskoga gramatičkog roda koje u *N sg.* imaju nastavak *-ø*: *kôst*, *mâst*, *stârôst*, *žâlôst*, *spôvîd*, *mîsôl*, *bôl*, *stvâr*, *jûbâv*, *smrît*, *sopêl*, *zîbêl*, *hôjev* (=čarapa), *nôc*, *môc*, *pêc*, *křv* itd.

Obrazac promjene:

	singular	plural
N	-ø	-i/-e
G	-i/-e	-i
D	-i	-an
A	=N	=N
V	=N	=N
L	=D	-ah
I	-un	-ami

G sg., *N pl.*: Dominantan je nastavak *-i*. Alternanta *-e* realizira se u imenica *nôc*, *môc*, *pêc*, *křv*: *nôce*, *môce*, *pêce*, *křve*.

Imenice *sopêl* i *hôjev* u *G pl.* mogu imati i nastavak *-ø*.

3.1.1.4. *v*-OSNOVE

Ovo je deklinacija imenica ženskoga gramatičkog roda koje u *N sg.* imaju nastavak *-i*. To su imenice starih *v*-osnova, kojima se i u *N sg.* osnova proširuje proširkom *-v-*, analoški prema ostalim padežima: *crikvi*, *bočvi*, *sûrotvi*, *jêlvi*, *lokvî*, *krûšvi*, *prâskvi*, *ôskrušvi*, *jâgodvi*, *žûkvi*, *ûlikvi* itd.⁸

⁸ Proces proširivanja osnove proširkom *-v-* u *N sg.* očividno je baš u toku u govoru ove, starije generacije Krasana. Informatori su toga svjesni, jer i bez istraživačeva naročitog inzistiranja

Deklinacijski obrazac:

	singular	plural
N	-i	-i
G	-e	-ø
D	=N	-an
A	=N	=N
V	=N	=N
L	=N	-ah
I	-un	-ami

Imenice *pečûrvi* i *mûrvi* u N sg. imaju danas češće nastavak *-a*: *pečûrva*, *mûrva*, a u G pl. nastavak *-i*: *mûrvī*, *pečûrvī*.

Neke imenice N pl. ponekad tvore nastavkom *-a*: *bôčva*, *lôkva*⁹.

U G pl. ostvaruje se sekundarno *-a-*: *prăškāv*, *krûšāk*, *ûlikāv*, *bočāv* itd.

3.1.1.5. IMENICE *mât* i *hčí*

Kao što je i u drugih hrvatskih govora, u deklinaciji se imenica *mât* i *hčí*, osim u N sg., osnova proširuje proširkom *-er-*, a u imenice *hčí* u kosim padeži-ma otpada *-i* iz osnove: *mâterē*, *hčērē*, *mâteri*, *hčēri*, *mâtēr*, *hčēr* itd.

Vokativ imenice *mât* nije potvrđen, a u komunikaciji ga zamjenjuje V sg. imenice **mama* (V sg. *mâmo*), kojoj pak nisu potvrđeni ostali oblici.

Tako je u kraskom govoru obrazac promjene imenica *mât* i *hčí* ovaj:

	singular	plural
N	-ø	-e
G	-e	-ø
D	-i	-an
A	=N	=N
V	=N/-	=N
L	=D	-ah
I	-un	-ami

3.1.2. Pridjevi

U kraskom se govoru čuva razlikovnost između određenog i neodređenog lika pridjeva, premda ta kategorija morfološki slabi. Posebni oblici za pojedini lik ostvaruju se u NAV sva tri roda i oba broja, razlikujući se i morfonološki i morfološki¹⁰.

navode lik bez *-v-* kao nešto što bi zapravo trebalo biti točnije, pravilnije, kao nešto što su govorile njihove majke.

⁹ Pojava je identična onoj u m.r. V. i bilješku 6.

¹⁰ Na temelju uvida u građu za ovo istraživanje nije se moglo zaključiti u kojoj se mjeri i je li se uopće sačuvao ostatak imeničke promjene neodređenog lika pridjeva.

U NA singulara razlikovanje određenog i neodređenog lika pridjeva m.r. ostvaruje se nastavkom/gramatičkim morfemom (*-i* za određene, *-ø* za neodređene) te prozodijskim sredstvima – akcentom i kvantitetom, a u pridjeva ž. i s. roda prozodijski. U pluralu su nastavci za sva tri roda ujednačeni, s iznimkom N pl. u kojem neodređeni oblici pridjeva ostvaruju nastavak *-i*, a određeni *-e*.

	neodređeni lik	određeni lik
sg.m.r.	<i>čovjên, mál, uzòk,</i> <i>širòk, velìk, slàb</i>	<i>čovjèñi, málì, uskì,</i> <i>širòkì, vèlì, slàbì</i>
sg.ž.r.	<i>čovjenā, mālā, uskā,</i> <i>širokā, velīka, slāba</i>	<i>čovjèñā, mālā, uskā,</i> <i>širòkā, vèlā, slābā</i>
sg.s.r.	<i>čovjenò, mālò, uskò,</i> <i>širokò, velīko, slābo</i>	<i>čovjèñò, mālò, uskò</i> <i>širòkò, vèlò, slābò</i>
pl. za sva tri roda	<i>čovjenì, mālì, uskì</i> <i>širokì, velīki, slābi</i>	<i>čovjèñè, mālè, uskè</i> <i>širòkè, vèlè, slābè</i>

Potpuni obrazac deklinacije određenog lika pridjeva:

	singular			plural za sva tri roda
	m.r.	s.r.	ž.r.	
N	<i>-i</i>	<i>-o/-e</i>	<i>-a</i>	<i>-e</i>
G	<i>-oga/-ega</i>	<i>-oga/-ega</i>	<i>-e</i>	<i>-ih</i>
D	<i>-omu/-emu</i>	<i>-omu/-emu</i>	<i>-oj</i>	<i>-in</i>
A	<i>=N/=G</i>	<i>=N</i>	<i>-u</i>	<i>=N</i>
V	<i>=N</i>	<i>=N</i>	<i>=N</i>	<i>=N</i>
L	<i>=D</i>	<i>=D</i>	<i>=D</i>	<i>=G</i>
I	<i>-in</i>	<i>-in</i>	<i>-un</i>	<i>-imi</i>

U GDL sg.m.r. te NGDL sg.s.r. nastavci koji počinju samoglasnikom *e* slijede iza palatalnih, a oni koji počinju samoglasnikom *o* iza nepalatalnih osnova. U pridjeva uz imenice m.r. koje označuju što živo izjednačuje se A i G sg., kao i u imenica.

3.1.2.1. KOMPARACIJA

Komparativ se tvori od osnove pridjeva i jednoga od tri moguća nastavka: *-ij-i/e/a*, *-ø-i/e/a* te *-j-i/e/a*. U kraskom je govoru produktivan samo tvorbeni sufiks *-ij-*, a ostala dva (*-ø-* te *-j-*) su neproduktivna (tvorba obuhvaća ograničen korpus pridjeva).

A) Na prvi se način, pomoću tvorbenog sufiksa *-ij-*, oblikuju mnogi komparativi u kojima se nastavak dodaje cijeloj osnovi (većina jednosložnih te višesložni pridjevi): *beliji*, *stariji*, *leniji*, *poniji*, *slabiji*, *basiji*, *zdraviji*, *bogatiiji*, *zeleniji*, *kiseliji* itd.¹¹ Pridjevi s nepostojanim *a* (tj. *o*, jer je u kraskom govoru **ṭ,ḥ > o* u izvorno kratkom slogu i u slogu s položajnim duljenjem¹²), kao *pāmetōn*, *žālostōn*, *glādōn*, *vrīdōn*, *mṛzōl*, *tēpōl*, gube samoglasnik iz osnove: *pametniji*, *žalosniji*, *gladniji*, *vrīdniji*, *mrzliji*, *tepliji* itd.

B) U pridjeva kojima se komparativni lik tvori na drugi način nastavci *-i/e/a* domeću se izravno na korijenski morfem, s time da u najvećem broju primjera krajnji suglasnik korijenskog morfema alternira. Do promjene dolazi ako je završni suglasnik korijenskog morfema koji od nepalatala (osim ako nije *r*): *gṛd* – *gṛji*, *hūd* – *hūji*, *mlād* – *mlāji*, *slādok* – *slāji*, *dōg* – *dōji*, *sūh* – *sūši*, *jāk* – *jāči*, *mēkok* – *mēči*, *tōnok* – *tōnji*, *jūt* – *jūči*, *plītōk* – *plīči*, *krātōk* – *krāči*, *čvṛst* – *čvṛšči*, *bṛz* – *bṛži* itd. Komparativ pridjeva *gōrok* je *gōrči*, a pridjeva *šīrōk* – *šīri*. Na taj se način tvore i komparativi pridjeva tipa *tēžok*, *frīžok* – *tēži*, *frīži*. Komparativ pridjeva *līp* uz *līpi* može biti i *līpči*.

C) Treći tip nastavaka dolazi u komparativima pridjeva s dočetnim labijalom u korijenskom morfemu te u komparativu pridjeva *lōgok* i *lūd*: *debēl* – *dēbjī*, *dībōk* – *dībji*, *līp* – *līpi*, *skūp* – *skūpi*, *lōgok* – *lōgi*, *lūd* – *lūdi*.

D) Nekoliko pridjeva u komparativu ima supletivne oblike, tvoreći ga od druge osnove: *dōbōr* – *bōji*, *lōš* – *gōri*, *māl* – *mōnji*, *velīk* – *vēči*, *visōk* – *vēči* (uz *vīši*).

Komparativima se mogu smatrati i oblici *gorīnji*, *dolīnji*, *zādīnji*, budući da imaju i regularne superlativne oblike.

Superlativ se tvori predmetanjem prefiksa *naj-* ispred komparativnog lika pridjeva: *nājzreliji*, *nājslabiji*, *nājbogatiiji*, *nājvrīdniji*, *nājtepliji*, *nājmlāji*, *nājjāči*, *nājbliži*, *nājmiļi*, *nājskūpi* itd.

3.1.3. Zamjenice

Prema načinu na koji se u kraskom govoru tvore oblici zamjenica, može se reći da samo lične zamjenice za 1. i 2. lice sg. i pl. te povratna zamjenica imaju zasebnu deklinaciju. Sve ostale mogu se, uz određena sitnija odstupanja i specifičnosti, svrstati u jednu skupinu koja slijedi pridjevsku promjenu (deklinaciju pridjeva određenog lika).

Lične zamjenice za 1. i 2. lice i povratna zamjenica imaju ove oblike:

¹¹ U nekim primjerima akcent u govoru može i preskočiti na prethodni slog, što je novija pojava: *stāriji*, *pōniji*, *slābiji*, *zdrāviji*.

¹² V. S. Hozjan, n.dj., str. 50–51.

		1. lice	2. lice	povratna zamjenica
Sg.	N	<i>jă</i>	<i>tî</i>	–
	G	<i>meně/me</i>	<i>tebě/te</i>	<i>sebě/se</i>
	D	<i>meni/mi</i>	<i>tebi/ti</i>	<i>sebi/si</i>
	A	=G	=G	=G
	L	<i>meni</i>	<i>tebi</i>	<i>sebi</i>
	I	<i>mōnūn</i>	<i>tōbūn</i>	<i>sōbūn</i>
Pl.	N	<i>mî</i>	<i>vî</i>	
	G	<i>nās</i>	<i>vās</i>	
	D	<i>nān</i>	<i>vān</i>	
	A	=G	=G	
	L	=G	=G	
	I	<i>nāmi</i>	<i>vāmi</i>	

Deklinacija ostalih zamjenica slijedi ovaj obrazac:

	singular			plural		
	m.r.	s.r.	ž.r.	m.r.	s.r.	ž.r.
N	–ø/–i	–o/–e	–a	–i	–e	–e
G	–oga/–ega	–oga/–ega	–e		–ih	
D	–omu/–emu	–omu/–emu	–oj		–in	
A	=N/=G	=N	–u		=N	
L	–on/–en	–on/–en	=D		=G	
I	–in	–in	–un		–imi	

Tako se dekliniraju ove zamjenice:

- lične: *ōn*¹³
- posvojne: *mōj*, *tvōj*, *njegōv*, *nāš*, *vāš*, *njihov*, *svōj*
- pokazne: *tā* (=taj), *ōv/ēv* (=ovaj), *ōn/ēn* (=onaj), *tīstī/tājstī* (=upravo taj), *ōvistī/ēvistī* (=upravo ovaj), *ōnistī/ēnistī* (=upravo onaj), *takōv*, *evakōv*, *enakōv*
- upitne i odnosne: *čō*, *kī* (=tko i koji), *čijī*, *kakōv*, *kolīk*
- neodređene: *nīč* (=nešto), *nīš* (=ništa), *nīkī* (=netko, nekoji, nikoji), *jedōn* (=neki), *nījedōn* (=nitko), *kī* (=ne/tko, koji), *kakōv* (=ne/kakav), *nīkakov* (=nikakav, nekakav), *čogōd*, *kīgōd* (=tko god, koji god), *kakougōd*, *sōkī* (=svatko, svaki), *sōkakov*, *vōs* (ž.r. *svā*, s.r. *svě*, pl. *svī*, *svě*), *čā* (=štogod, išta, nešto), *čō bīlo* (=bilo što), *kī bīlo* (=bilo tko, bilo koji), *kakōv bīlo* (=bilo kakav).

¹³ U sva tri roda i oba broja, što vrijedi i za sve ostale zamjenice koje imaju te kategorije.

U N sg. m.r. nastavak $-\emptyset$ ima većina zamjenica; nastavak $-i$ imaju zamjenice tipa *tīstī/tājstī* te zamjenica *kī* i ostale čiji je ona sastavni dio.

Koji će nastavak biti u GDL sg. m. i s.r. te N pl. s.r. zavisi od toga završava li osnova riječi palatalom ili nepalatalom, a u A sg. m.r. uz *to-se*, kao i u drugim deklinacijama, razlikuju oblici za živo ili neživo.

N sg. lične zamjenice za 3.l.jd. je *ōn*, *onā*, *onđ*, a u ostalim padežima oblici se tvore pomoću supletivne osnove *nj-*. Akuzativni oblici glase: *njegā*, *njū*, *njīh*. U upotrebi su i nenaglašeni likovi: GA sg. m.r. *gā*, D *mū*, G sg. ž.r. *jē*, A *jū*; GAL pl. (*j*)*īh*.

Posvojna zamjenica za 3. lice ženskoga roda u cijeloj paradigmi ima petrificirani lik G sg. lične zamjenice za 3.l.ž.r.: *njē* (*Tō su njē dicā. Spālā sōn na njē postīji. Od njē mātērē su gānāli.*)

G sg. upitno–odnosne zamjenice *čō* je *čēsa*.

Upotreba zamjenice *čiji* vrlo je ograničena i u komunikaciji je često supstituirao genitivni prijedložni izraz *od kōga*.

Posvojne zamjenice *njegōv* i *njīhov* te neodređene zamjenice *kakōv*, *nīkakov*, *sōkakov* mogu se deklinirati i po paradigmi neodređenog lika pridjeva: G sg. *njegōva*, *njīhova*, *nīkakova*, *sōkakova*; DL *njegōvu*, *njīhovu*, *kakōvu*, *nīkakovu*, *sōkakovu*.

3.1.4. Brojevi

Od glavnih se brojeva dekliniraju *jedōn*, *dvā*, *trī*, *četīre* i *ōbadvā*, i to kao određeni pridjevi, dok su ostali glavni brojevi nepromjenjivi.

Broj *jedōn* sklanja se po singularnoj, a brojevi *dvā*, *trī*, *četīre* i *ōbadvā* po pluralnoj paradigmi. Brojevi *trī* i *četīre* u NA imaju isti oblik za sve rodove. Brojevi *dvā* i *ōbadvā* u tim padežima takav oblik imaju u muškom i srednjem rodu, a u ženskom rodu nastavak je $-i$: *dvā stolā*, *dvā mēsta*, *dvī divōjki*. Brojevi *ōbadvā* i *ōbidvī* u GL imaju lik *ōbidvīh*, u D *ōbidvīn*, a u I *ōbidvimi*. Za ženski je rod u upotrebi i nesložena varijanta *ōbi* ($< *ōbē$): *zo ōbi bāndi*.

Uz brojeve *trī* i *četīre* u m.r. ostvaruje se plural: *dvā brāta*, *trī brāti*, *četīre brāti*.

Brojne imenice *hījada*, *milijūn* mijenjaju se po obrascu odgovarajućih imenica.

Redni se brojevi u sva tri roda i oba broja sklanjaju po obrascu određenog lika pridjeva.

3.1.5. Zaključne opaske o morfologiji deklinabilnih riječi kraskoga govora

Iz uvida se u ovaj kratak morfološki pregled može zaključiti kako kraski govor (kao reprezentant dobrinjskoga tipa krčkih starosjedilačkih govora) i u morfologiji, kao i u fonologiji, iskazuje izrazita obilježja narječja kojemu genetski i tipološki pripada – to je autohtona čakavica tzv. srednjočakavskoga ili ekavsko–

ikavskoga dijalekta¹⁴, i to primorskoga poddijalekta (koji se razlikuje od kontinentalnoga i rubnoga) unutar njega¹⁵. Govori toga poddijalekta odlikuju se nekim obličnim posebnostima i arhaičnostima koje ih izdvajaju iz, uvjetno rečeno, prosječnoga tipa govora čakavskoga narječja te ih svrstavaju u red onih koji su se u svojem današnjem vidu formirali na nekom starijem stupnju jezičnoga razvoja¹⁶. Arhaizmi se, kao i u većini sustava unutar čakavskoga narječja, više očituju "u paradigmatskim oblicima, tj. u čuvanju relativno starih završetnih morfema, nego u čuvanju brojnih starih obličkih kategorija."¹⁷ Oni su uglavnom ujedno i elementi koji ovaj krčki govor (unutar njegovoga govornoga tipa) razlikuju od drugih krčkih govornih tipova i/ili ostalih govora ekavsko-ikavskoga čakavskoga dijalekta.

U morfološkom se razvoju kraskoga govora mogu izdvojiti ove osobitosti:

A) U L sg. imenica m. i s.r. čuva se stariji nastavak *-i* (<**-ĕ*) kad one imaju lokalno i temporalno značenje (ne samo u topbnimima ili u petrefaktnim svezama).¹⁸

B) U NAV pl. imenica m.r. nastavak je dvojak: *-i* odnosno *-e*. Prva se varijanta, *-i*, ostvaruje kad: a) osnova završava na nenepčani suglasnik, b) osnova završava na nepčani suglasnik, a imenica označuje ljudsko biće. Drugi se nastavak, *-e*, ostvaruje kad je osnova palatalna, a imenica ne imenuje ljudsko biće, već koje drugo živo biće ili stvar. To je svojevrsna specifičnost ovoga govora u odnosu na ostale čakavske govore.

C) U G sg. i NAV pl. ž.r. zadržalo se staro morfološko razlikovanje: u imenici nepalatalnih osnova ostvaruje se nastavak *-i*, a u onih s palatalnima *-e*.¹⁹

D) U imenica ž.r. starih *v*-osnova sačuvao se u N sg. nastavak *-i* (<**-y*), s proširkom *-v-* u osnovi i u tome padežu, pa stoji jednadžba: NDAVL sg. = NAV pl.²⁰

E) Neke imenice m. i ž.r. u NA pl. imaju nastavak *-a*, što je u odnosu na ostale čakavske govore raritetna pojava.

¹⁴ Milan Moguš, *Čakavsko narječje*, Zagreb 1977; Božidar Finka, *Čakavsko narječje*, Čakavska rič 1, Split 1971; Božidar Finka, *O čakavskom identitetu*, Suvremena lingvistika 7-8, Zagreb 1973.

¹⁵ V. Iva Lukežić, *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*, Rijeka 1990, str. 105.

¹⁶ I. Lukežić, n.dj., str. 106-8; Mieczysław Małecki, *O podjeli krčkih govora*, Filologija 4, Zagreb 1963, str. 226-7.

¹⁷ B. Finka, *Čakavsko narječje*, str. 41-42.

¹⁸ Usp.: I. Lukežić, n.dj., str. 107.

¹⁹ Na Krku se ovakva razlikovnost ostvaruje i u omišaljsko-vrbničkom govornom tipu, dok se u drugim krčkim govorima ujednačio novi nastavačni morfem *-e*, pod utjecajem mekih osnova. Vidi: M. Małecki, n.dj., str. 232; Iva Lukežić-Marija Turk, *Mjesni govor Milohnića*. U: Otok Krk - zapadni dio, Krčki zbornik 16, posebno izdanje 9, Krk 1986, str. 245.

²⁰ Kras je ovdje izuzetak - u govoru ostalih sela Dobrinjštine još živi nominativni lik bez analoškog umetanja proširka *-v-*: *criki, boči, mūri, prāski* itd. Tako je i u vrbničkom govoru. (Podaci su izvedeni prema bilješkama sa vlastitih terenskih istraživanja.)

F) U DLI pl. svih gramatičkih rodova nema inovacija — padežni se oblici nisu unificirali, a stariji se nastavci čuvaju.²¹

G) Sustavno je provedena fonetska neutralizacija nastavačnog $-m > -n$, tako da imenice ž.r. u I sg. imaju nastavak $-un$, u D pl. $-an$, a u I sg. i D pl. m. i s.r. je $-on/-en$ (što ovisi o završnom suglasniku osnove).²²

H) U zbirnih, glagolskih i nekih općih imenica s.r. završno $-lje$ dalo je nastavak $-i$.

I) Imenice δko , $\hat{u} ho$ u G i L pl. imaju specifične oblike $oč\u0177j$, $uš\u0177j$, odnosno $oč\u0177jih$, $uš\u0177jih$. Cijela je paradigma zadržala konzervativne morfološke značajke.

J) Nije se izgubila opozicija određeni/neodređeni lik pridjeva, iako se uočava tendencija njihova morfološkog ujednačavanja.

K) Posvojna se zamjenica za 3.l. ž.r. ne deklinira, već se posvojnost iskazuje na stari način: upotrebom genitivnoga singularnog lika lične zamjenice za 3.l.ž.r.: *nje*.

Literatura:

1. FINKA, Božidar, *Čakavsko narječje*, Čakavska rič 1, Split 1971, str. 11–71.
2. FINKA, Božidar, *O čakavskom identitetu*, Suvremena lingvistika 7–8, Zagreb 1973, str. 11–16.
3. HOZJAN, Snježana, *Fonološki prikaz mjesnoga govora Krasa (reprezentanta dobrinjskoga govornog tipa)*, Rasprave Zavoda za jezik 16 (1990), Zagreb 1990, str. 45–66.
4. JELENOVIĆ, Ive, *Mikrotoponimija dobrinjskoga područja na otoku Krku*, Hrvatski dijalektološki zbornik 3, Zagreb 1973, str. 151–317.
5. LUKEŽIĆ, Iva, Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt, Rijeka 1990.
6. LUKEŽIĆ, Iva — TURK, Marija, *Mjesni govor Milohnića*. U: Otok Krk — zapadni dio, Krčki zbornik 16, posebno izdanje 9, Krk 1986, str. 231–253.
7. MAŁECKI, Mieczysław, *O podjeli krčkih govora*, Filologija 4, Zagreb 1963, str. 223–242.
8. MOGUŠ, Milan, *Čakavsko narječje*, Zagreb 1977.

²¹ Usp.: I. Lukežić, n.dj., str. 108 i dalje.

²² U omišaljskom govoru takva neutralizacija nije provedena — krajnje $-m$ u tim padežima ostaje, a na jugozapadu otoka Krka u I sg. ž.r. nastavak je $-u$. O tome v.: I. Lukežić — M. Turk, n.dj., na v.mj. Usp. također: I. Lukežić, n.dj., str. 106 i dalje.

Summary

THE DIALECT OF KRAS ON THE ISLAND OF KRK
(DECLINATION)

In this paper the main morphological characteristics of declinable words of the dialect of the village Kras on the island of Krk are described. Some of them are relics of the old language evolution. They gratefully individualize this dialect as compared to other dialects of Krk, Central Chakavian as well as Chakavian dialects in general.